

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:3 – Sayı:10- Kasım 2019

koynunda büyüdüük

LÜBNAN'DAKİ SEÇİM SİSTEMİ VE PARTİLER ELECTION SYSTEM AND PARTIES IN LEBANON

DOI: 10.33404/anasay.647528

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Mehmet ÇELİK*

ÖZ

Bu çalışma, Fransız Mandası tarafından 1926 yılında Lübnan Anayasası olarak dayatılan, temelde batılı ve esasen Fransa tarafından sınırları çizilmiş, 1943 ve 1947 yıllarındaki anayasa değişiklikleriyle de temel esasları belirlenmiş Lübnan seçim sistemini ve partilerini temel almaktadır. 1926 ile 1975 yılları arasında merkeze alan bu çalışmada, Lübnan demokrasisi olarak da bilinen Konfesyonel sistemin Lübnan Anayasası ve hükümetteki temsiliyeti ile ilişkisi de ortaya konularak bu sistemde dini grupların gücünün yönetime sirayeti tartışılmıştır. Ayrıca Lübnan seçimlerinin ideoloji ve partilerin mi yoksa geleneksel ailelerin rekabet alanı mı olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Son olarak, 1975 iç savaş yıllarına kadar olan dönemde Lübnan nüfusunun teorik yüzdesine eşit temsil edilen Partiler ve ittifaklar da bir bütün olarak incelenmiştir

Anahtar Kelimeler: Lübnan Seçim Sistemi, Lübnan Partileri, Lübnan Anayasası, Mezhep Partileri, Fransız Mandası, Baas İdeolojisi, Cemal Abdün-nasır

¹- Makale Geliş Tarihi: 15. 11. 2019 Makale Kabul Tarihi: 25. 11. 2019

*- Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, mehmetcelik@kmu.edu.tr. **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0001-5289-8412>

ABSTRACT

This study is based on the Lebanese electoral system and its parties. It was imposed by the French Mandate as the Lebanese Constitution in 1926, and its borders were drawn mainly by Western and France, and the fundamental principles were determined by the constitutional amendments in 1943 and 1947. In this study, which was based between 1926 and 1975, Confessional system, also known as Lebanese democracy, the relationship between the Lebanese Constitution and the government has been put forward. In this system is discussed the penetration of power of religious groups into the administration. It is also intended to be determined whether the Lebanese elections are the field of ideology and competitiveness of parties or traditional families. Finally, examined as a whole Parties and alliances, equal to the theoretical percentage of the Lebanese population, the period from 1975 to the civil war.

Keywords: Lebanon Electoral System, Parties of Lebanon, Lebanese Constitution, Confessional Parties, French Mandate, Baath Ideology, Jamal Abdel Nasser

GİRİŞ

Lübnan, yapısal sorunları olan ve mezhepçi politikaların organize olduğu hizipçiliğin karmaşık bir örneğini oluşturmaktadır. Bu yapı, dinsel değil aynı zamanda etnik kökene, akrabalık veya bir sınıfa ilişkin dinamiklerden de beslenmiştir. Lübnan'da feodal sınıfın zayıflaması ve modern bir orta sınıfın ortaya çıkması ile birlikte başlayan süreç, 1926 yılında bir parlamenter sistemin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Lübnan, “Le Grand Liban” veya ‘Büyük Lübnan’ olarak I. Cihan Harbi sonrası Fransa'nın tahakkümünde kurulmuştur (Gaspard 2003: 42). 1943 yılında bağımsızlığını kazanırken 1946 yılında da Fransız birlikleri, Lübnan'dan çekilmiştir. Fransızlar, Lübnan'da bir “Lübnan Demokrasisi” olarak da bilinen Konfesyonel/oydaşmacı bir sistemi bırakmıştır. Bu sistemle birlikte Lübnan'ın yakın tarihinde Marunî Hristiyanların² egemen olduğu ve ülkede dönem dönem istikrarsızlığa da neden olan siyasi bir yapının mimarı olmuştur. Fransız egemenliğinin gölgesindeki Hristiyanlar, sosyo-politik ve ekonomik olarak baskın hale gelmişlerdir. İlk iki Marunî Cumhurbaşkanı'nın görev sürelerinin sona ermesi, Lübnan'da siyasi karışıklıklara sebep olmuştur. Cumhurbaşkanı Chamoun'un tekrar başa geçme girişimi, Lübnan'da Anayasa-

2- Marunî Cumhurbaşkanıları: Bishara el-Khuri (1943-52), Kâmil Shamun (1952-58), Fuad Şihab (1958-64), Charles Hilu (1964-70) ve Süleyman Franjiyyah: 1970-1976 (FOIA 1971: III-1).

sı'nın ihlali ve Hıristiyan gücünü artırma girişimi olarak görülerek ayaklanmaya neden olmuştur. Bu süreçte Arap ülkelerinden gelen baskılarla da tehdit altında bulunan Lübnan Hükümeti, istikrarın sağlanması için ABD'nin müdahalesine davetiye çıkarmıştır (FOIA 1971: III-2). Irak'taki darbenin Batı yanlısı monarşiyi devirmesinden sonra Eisenhower yönetimi, Chamoun'un yardım talebine 14000 ABD denizcisini göndererek karşılık vermiştir (Stocker 2006: 6).

Lübnan'ın idari taksimatı her biri kendi iktisadi ve içtimai mecrasında faaliyet gösterme eğiliminde olan Hristiyan ve Müslüman mezhepleri arasında eşit bir şekilde paylaştırılmıştır. Lübnan'ın mezhepsel bileşimi, yönetimdeki dini mezhepler tarafından orantılı bir temsil sistemi aracılığıyla siyasi olarak parlamentoya yansıtılmıştır (Hudson 1966: 173). Çoğulcu ve ataerkil bir toplum olan Lübnan'da siyasi aktörler, dini toplulukların da lideri konumunda olmuştur (Hourani 1988: 30). Daha kesin bir ifadeyle Lübnan'daki tüm devlet işlevleri, din orantılı bir temsil sistemine dönüşmüştür (Hess, Jr- Bodman, Jr. 1954: 10).

Lübnan'da yönetim, parlamenter sistem içerisinde din temelinde tahsis edilmiştir. Siyasi temsil ve güç, 1932 nüfus sayımında belirtilen her bir mezhebin orantılı büyüklüğüne göre paylaştırılmıştır. Bu nedenle, nüfus sayımı, hükümetteki, parlamentodaki ve kamu hizmetlerindeki 6/5 oranına dayanan, Hıristiyan nüfuzu altında güç paylaşımı ilkesini şekillendiren ve meşrulaştıran politik ve demografik bir durumu ortaya çıkarmıştır. Bu formül, anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girdiği ve böylece Hıristiyan hâkimiyetinin azaltıldığı Taif Anlaşmasına kadar sürmüştür. Siyasi temsil de hükümet ve parlamentodaki Müslüman ve Hıristiyan temsilciler arasında %50 iki eşit siyasi parite olarak değiştirilmiştir (Maktabi 1999: 220).

LÜBNANDAKİ SEÇİM SİSTEMİ VE HÜKÜMET YAPISI

Lübnan, 1926 yılında Lübnan Anayasası olarak dayatılan, temelde batılı ve esasen Fransa tarafından sınırları çizilmiş, 1943 ve 1947 yıllarındaki anayasa değişiklikleri ile yürürlüğe konulan bir sistemle yönetilmiştir. Anayasa, hükümette temsil edilmenin ülkedeki çeşitli dini grupların gücüyle orantılı olması gerektiği ilkesini kabul etmiştir. 1943 yılındaki Ulusal Pakt'a göre; Cumhurbaşkanı, Marunî bir Hıristiyan, Başbakan; Sünni bir Müslüman ve Meclis Başkanı; Şii bir Müslüman olması şartı etrafında düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı, altı yıllığına gizli oyla Milletvekilleri tarafından seçilmektedir. İlk oylamada üçte iki çoğunluk gerekirken ikinci oylamada çoğunluk yeterli olmaktadır. Cumhurbaşkanı adaylığı için Lübnan vatandaşı, okuryazar ve en az 25 yaşında olma

şartı getirilmiştir. Anayasa, eski bir cumhurbaşkanının tekrar seçime girmesi için öncelikle altı yıl geçmesi gerektiği şartını getirmiştir (FOIA 1971: III-2).

Lübnan'daki cumhurbaşkanlık, en güçlü siyasi kurum olmakla birlikte görev süresi boyunca idare üzerinde de önemli bir etkiye sahip olmuştur (Zamir 1980: 49). Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Lübnan'ın farklı bölgelerinde üst üste dört pazar günü yapılmaktadır. Lübnan'da iktidarın kilit anahtarı rolünde olan Cumhurbaşkanlığının yetkileri ise şu şekildedir (FOIA):

Başbakanı tayin eder, kabine oluşumunu büyük ölçüde etkiler, il valilerini ve diğer yüksek memurları atar, mevcut yasalara göre icra emri çıkarır, anlaşmaları müzakere eder ve Meclis tarafından gönderilen yasaları onaylar. Parla-
mentonun özel oturumlarını fesh eder, erteler veya çağırır. Mevzuat ve anayasa düzenleme süreçlerini başlatır. Cumhurbaşkanı, askıya alınmış bir veto hakkına sahiptir. Cumhurbaşkanına anayasa tarafından iki özel durumda da yasama yetkisi verilmiştir: Meclis tarafından yapılmayan ulusal bütçeyi kararnameyle yürürlüğe koyabilir. Meclis, 40 gün içinde hükümet kuramazsa Cumhurbaşkanı, Kararname ile hükümeti belirleme yetkisine sahiptir (1971: III-3).

Başbakan ve diğer kabine üyeleri, meclis ya da hükümet dışından da seçilebilmektedir. Cumhurbaşkanı, başbakanı kabine kurulmakla görevlendirirken kabine üyelerinin seçiminde, mümkün olduğu kadar popüler bir kabul oluşturmak için dini üyelere özel dikkat göstermektedir. Kabine üyeleri, Meclise bireysel olarak sorumlu olmuştur. Parlamenter sistemlerde olduğu gibi Meclis tarafından yapılacak bir güvenoyu oylaması, bir bakanı veya bütün bir kabineyi istifaya zorlayabilmektedir (Özalper 2017:513). Yasama yetkisi, yalnızca genel oy hakkı ile seçilen meclise verilirken meclis, her yıl Mart ve Ekim aylarında başlayan 2'şer aylık düzenli oturumlarla toplanmaktadır. Meclis Başkanı, olağanüstü durumlarda kendi inisiyatifiyle veya meclis üyelerinin mutlak çoğunluğunun talebi üzerine meclisi toplayabilmektedir. Meclis Başkanı, meclisi terk ettiğinde üç ay içinde yeni seçimler yapılmak zorundadır (FOIA 1971: III-3).

Anayasaya göre yasama dönemi, Cumhurbaşkanı veya parlamento tarafından başlatılmaktadır. Yasa tasarısı, ilgili bakanlık tarafından hazırlanarak meclisteki bir komiteye gönderildikten sonra genel kurula sunulmaktadır. Yasanın oylanması için çoğunluk oyu gerekmektedir. Meclisteki milletvekili sayısı, çeşitli dini toplulukların, 1932 yılı nüfus sayımında (en son yapılan resmi nüfus sayımı) tespit edilen sayısal güçleriyle orantılı temsil ilkesine göre belirlenmiştir. Toplam milletvekili sayısı, Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki altı-beş

oranını yansıtan sayının on bir katı olacak şekilde oluşturulmuştur. Meclisteki üye sayısı, 1960 yılı seçim yasasıyla 99 olarak belirlenmiştir (sayı değişmiştir). Milletvekili alabilmek için okur-yazar ve en az 25 yaşında olmak şartı getirilirken milletvekili seçimi, dört yılda bir yapılmaktadır (FOIA 1971: III-3). Seçimlerde oy kullanabilmek için de 21 yaşında olmak şartı getirilmiştir (Zuwiyya 1972: 8). Lübnan’da yerel yönetimlerin denetimi oldukça merkezileştirilmiş ve İçişleri Bakanlığı’nda yoğunlaşmıştır. İllerde bir valinin yanısıra merkezi hükümetin yerel temsilcisi ve idari alanın icra başkanı bulunmaktadır. Vali, il yasalarının uygulanmasından, kamu düzeninin korunmasından, ilin alt bölümlerinin idaresinden ve kendi alanında kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde işletilmesinden sorumlu olmuştur. Konfesyonel sistem, yerel yönetimlerde etkin bir güç olmuştur. Yerel meclisler de bölgelerdeki sayısal güçlerine dayanarak çeşitli dini gruplar arasında paylaştırılmıştır (FOIA 1971: III-3).

Lübnan’ın parlamenter sistemi, Batı menşeli olmasına rağmen Batı’da olduğu gibi ulusal siyasi partiler de evrim geçirmemiştir. Aile ve din, siyasal mensubiyetin temel belirleyicisi olmuştur. Bazı uluslararası ve bölgesel partiler Lübnan’da faaliyet gösterse de politik ideolojileri henüz anlaşılmaya başlanmıştır (FOIA 1971: III-3). Lübnan’a özel olan bu durumu Ussama Makdisi, “*belli bir dini kimliğin siyasallaştırıldığı, hatta sekülerleştirildiği ve belli bir iktidar mücadelesinin bir parçası olarak mezhepleştirildiği*” bir süreç olarak tanımlamıştır (Kingston 2013: 24). Lübnan’daki seçimler ve seçim yasaları, ülkenin iktisadi ve içtimai yapısında da merkezi bir rol oynamıştır. Lübnan’da iç savaş öncesi yıllardaki seçimler, ideolojik rekabet içerisinde olurken buna karşılık, savaş sonrası dönemde seçim kampanyaları, gerçek anlamda mezhep hizbine dönüşmüştür. Lübnan’daki seçimler, savaş sonrası dönemde Suriye’nin ve seçkin sınıfın mezhepçiliği yeniden gündeme alma ve kontrol etme anlayışının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır (Salloukh-Barakat- vd 2015: 88). Lübnan’daki parlamento, Lübnan nüfusunun teorik yüzdesine eşit mezhep üyelerine tahsis edilmiştir. 1960 yılı seçimlerinde en önemli siyasi grup, 99 sandalyenin 56’sı ile parlamentoya hâkim olan Şihabist Demokratik Parlamenter Cephe (DPF) olmuştur. Bu grup, Lübnan’ın Arap ülkeleri ile uygun dış politika benimsemesinin ülkenin çıkarına olacağına inanmışlardır. Lübnan’ın komşu ülkelere izole edilmesini önlemek için Nasır ile iş birliği yapması gerektiğini savunmuşlardır. Bu grup, Batı yanlısı olan ve Nasır karşıtı “Hristiyan Muhalefet” ittifakının mezhepsel çatışmayı daha da artıracak ve 1958 tipi iç savaşı geri getirece-

ğini iddia etmişlerdir. DPF, iç politikada Lübnan'ın daha fazla sosyal adalet sağlamak için serbest girişimci sisteminin değiştirilmesi gerektiğine inanmıştır (Harris, 2014: 214).

Lübnan'da Pierre Jumayil'in Marunî (Katolik) Phalange Parey, Raymond Edde'nin Ulusal Bloku ve eski Başkan Camiile Chamoun'un en etkili üyesi olduğu Ulusal Liberal Bloklar koalisyonu olan ve "Hristiyan Muhalefet" olarak bilinen ikinci önemli diğer siyasi grup olarak ortaya çıkmıştır. Chamoun'un yönetimi sırasında, pan-Arap hareketi, Lübnan'da sistematik olarak ciddi bir baskı oluşturmuştur. Bu durum 1956 Süveyş Krizi ve Mısır lideri Nasır'ın Arap dünyasında popülaritesindeki artışın doğrudan bir sonucudur (Najem 2012: 26). Hristiyan Muhalefet, güçlü bir şekilde Batı yanlısı olmakla birlikte milliyetçi Arap Birliği politikasına karşı olmuştur. Bu grup, Lübnan'ın serbest girişim sisteminin korunmasını desteklemiştir. Aynı şekilde Lübnan ordusunun, özellikle istihbarat biriminin hükümetteki etkisini azaltmak istemiştir. Bu etki 1958 yılından itibaren özellikle Şihab'ın seçildiği dönem ile birlikte büyük ölçüde artmıştır (FOIA 1971: III-4).

Lübnan'daki seçim kampanyaları ve liderlerin söylemleri bölgesel ve küresel ölçekteki olaylardan etkilenmiştir. Şöyle ki; bu dönemde Arap dünyasında, Arap birliği propagandası, kurulan rejimleri büyük oranda etkilemiştir (Salibi, 1966: 218). 1950'li yılların ortalarında Lübnan'da, Batı yanlısı başkan Camille Chamoun'un destekçileri ile Pan-Arab lideri Nasır arasında siyasi sorunlar olmuştur (Nir 2004: 110). Lübnan, Mısır hattını benimserken Suudi Arabistan Kralı Faysal'ın 1966 yılında Mısır karşıtı İslam ittifakı önerilerini reddetmiştir. Lübnan, bu dönemde Arap ülkelerinden gelen radikal siyasi mültecilerin iltica merkezi haline gelirken ABD de Lübnan'da önemli rol oynamıştır. Amerikan askeri güçlerinin Lübnan'a girdiği 1958 yılında ABD'nin Lübnan'daki etkisi zirvede olmuştur. Ancak Haziran 1967 Arap-İsrail Savaşı sırasında ABD-Lübnan ilişkileri hızla kötüleşirken Hükümet, ABD büyükelçisinin temsil düzeyini düşürmüştür. Bu dönemde Hükümet yetkilileri Amerikan yanlısı olmasına rağmen, Lübnan kamuoyunun baskısı nedeniyle resmi ilişkiler "düşük" seviyesinde kalmıştır. Mısır ve Suriye'de radikal Arap milliyetçiliğinin büyümesi ile bir dereceye kadar beslenen bu baskı, 1980 yılına kadar büyük ölçüde artmıştır (FOIA 1971: III-4).

1964 yılı baharında yapılan parlamento seçimlerinde, Lübnanlı seçmenler, rekor sayı ile sandık başına gitmiştir. Oylama, 1960 seçimlerinde yüzde

14 oranında artmıştır. Bu eğilim 1943 yılından 1960 yılına kadar temel nüfustan daha hızlı bir şekilde genişlemiştir. Lübnan nüfusu, 1943 ile 1964 yılı arasında üçte iki oranında artarken, seçmenlerin sayısı dört buçuk kat artarak 129.628'den 595.187'ye yükselmiştir. Seçmenler, 1943 yılında toplam nüfusun yüzde 12'sini oluşturmasına rağmen 1964 yılında %32'nin üzerinde olmuştur (Hudson 1966:174). 1964 yılı baharında yapılan seçimler, Şihabistlere büyük bir çoğunluk kazandırmıştır (Traboulsi 2007: 144). Lübnan'daki seçmenler, 1929 yılından 1960 yılına kadar dokuz kez sandık başına gitmiştir. Bu dönemde özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden kısa bir süre sonra, radikal biçimde dönüştürülmüş bir sosyal yapıya ve elverişli ekonomik koşullara kavuşmuştur. (Gaspard 2003:42). 1943 yılında 1960'lı yıllara kadar pek çok seçim yasası getirilmesine rağmen 6'da 5 Hıristiyan Müslüman meclis oranını korumuştur. Aşağıdaki liste, 1929 yılından 1960 yılına kadar Lübnan Parlamentosunun kompozisyonunu göstermektedir (Ziadeh 1960: 367):

Lübnan Parlamentosu 1929-1960											
	M	S	GO	Sh	GC	D	Mın	AO	AC	P	Toplam
1929-32	15	9	9	8	3	3	1	-	-	-	45*
1932-4 Anayasanın Askıya Alındığı Dönem											
1934-37	7	5	3	4	2	2	-	-	-	-	25**
1937-39	20	13	7	11	4	4	2	2	-	-	63***
1939-43 Anayasanın Askıya Alındığı Dönem											
1943-47	18	11	6	10	3	4	1	2	-	-	55
1947-51	18	11	6	10	3	4	1	2	-	-	55
1951-53	23	16	8	14	5	5	1	3	1	1	77
1953-57	13	9	5	8	3	3	1	1	1	-	44
1957-60	20	14	7	12	4	4	1	3	1	-	66
(M = Maruni; S = Sünni; GO = Yunan Ortodoks; Sh = Şii; GC = Yunan Katolik; D = Druze; Mın = Azınlıklar; AO = Ermeni Ortodoks; AC = Ermeni Katolikler; P = Protestanlar. Azınlıklar arasında, Roma Katolikleri, Süryani Ortodoks ve Katolikler ve Protestanlar)											
*30 seçilmiş ve 15 atanmış. ** 18 seçilmiş ve 7 atanmış. ***42 seçilmiş ve 21 atanmış.											

Lübnan'daki Baas Partisi, Sosyal Milliyetçi Parti, Müslüman Kardeşler

ve İslami Kurtuluş Partisi ve Komünist parti hizipleri gibi muhalif siyasi örgütler, hükümete doğrudan bir tehdit oluşturmamıştır. Ancak bu partilerin örgütlerle (Fetih, Popüler Kurtuluş Gücü, Popüler Filistin Kurtuluşu Cephesi ve AI-Sa'iqah) güçlerini birleştirmeleri ciddi bir tehdit oluşturmuştur. Lübnan'ın Filistinli komandolarla ilişkisi, 1967 Arap-İsrail savaşından 1970'li yılların sonuna kadar önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Başta Müslümanlar olmak üzere Lübnan'ı daha büyük Arap milletinin bir parçası olarak görenler, Filistin mücadelesine Lübnan'ın katılımını kaçınılmaz bir zorunluluk olarak görmüşlerdir. Komandoların mücadeleyi Arap topraklarının herhangi bir yerinden sürdürme hakları olduğunu düşünmüşlerdir. Başta Hıristiyanlar ve Lübnan'ı Arap ülkelerinden farklı bir karaktere sahip bir devlet olarak görenler ise Lübnan'ın Filistin mücadelesinin içine çekilmesine ve Lübnan'da bir komando varlığına karşı çıkmışlardır. Lübnan Hükümeti tarafından İsrail'in misillemesini önlemek amacıyla bazı faaliyetleri kısıtlama çabaları, komandolarla hükümet arasında yabancılaşmaya neden olmuştur (FOIA 1971: III-4).

1967 yılında Lübnan Komünist Partisi (CPL), sendika hareketine nüfuz etmek için özel bir çaba sarf ederek üyelerinden birkaçını önemli pozisyonlarda tutmayı başarmıştır. Komünist kontrollü Ulusal İşçi Sendikaları Federasyonu, hükümet tarafından ruhsatlandırılarak, Arap dünyasında resmi olarak tanınan ilk Komünist işçi federasyonu haline gelmiştir. Cumhurbaşkanı Franjieh, Müslüman-Hıristiyan koalisyonunun desteğini alarak 17 Ağustos 1970 seçimlerini bir oy çoğunluğu ile kazanmıştır. Katı bir kuzey Lübnanlı olan Franjieh, Lübnan'ın bağımsızlığını şiddetle savunurken hem Suriye hem de Mısır ile iyi ilişkilerin olması gerekliliğine vurgu yapmıştır. Franjieh, geleneksel bir Müslüman politikacı olan Saab Salam'ın hükümet kurmasını isterken kabinenin kendisinin seçilmesine yardım edeceğini varsaymıştır. Ancak Salam, kabineyi parlamento dışında oluşturmuştur. 1970 yılında Cumhurbaşkanı Süleyman Franjieh'in seçilmesinden sonra Lübnan'daki siyasi gruplar bölünmüştür. Hem Chamoun hem de Shihab, parlamentodaki küçük birliklerin desteğinden yararlanmıştır (FOIA 1971: III-4).

LÜBNAN'DAKİ PARTİLER

Lübnan'daki bütün partiler, sistemin doğası gereği karşıtlıktan beslenmiştir. Devlet kontrolünün yetersizliği gerçeği, partilere sorumsuz hareket alanı açmıştır (Suleiman 1967: 685). Lübnan'da siyasi partiler, kurulduğundan beri

aktif olmuştur. Khazen, Lübnan'daki siyasi partilerini; “ilk nesil (Fransız Mandası 1920-1943)”, “ikinci nesil (1943 yılı sonrası)” ve “üçüncü nesil (Lübnan savaşı 1975-1990)” olarak sınıflandırırken partilerin aşağıda verilen beş aşamada geliştiğine vurgu yapmıştır:

- 1) Bağımsızlık öncesi ve Fransa Manda dönemi (1920-1943).
- (2) 1943 yılından 1970 yılına kadar bağımsızlık sonrası dönem.
- (3) 1970-75 yılları arasındaki savaş öncesi dönem.
- (4) Savaş dönemi (1975-1990).
- (5) 1990'dan günümüze savaş sonrası dönem (s.606-607).

Siyasi partilerin iç ve dış politikadaki etkisi özellikle 1970'li yılların ilk yarısında zirveye ulaşmıştır. 1972 yılı milletvekili seçimlerinde, parlamentoda temsil edilen yedi siyasi parti, parlamentodaki sandalyelerin %30'undan fazlasını oluşturmuştur (Khazen 2003: 606). Lübnan, iki partili veya çok partili sistemlerde olduğu gibi bir parti sistemine sahip olmamıştır (Khazen 2003: 606). Seküler odaklı partiler, Arap siyasetinden kaynaklanan çeşitli politik ve ideolojik etkilere maruz kalmışlardır. Genel olarak, seçim ittifaklarında seçim günü dışında bir iş birliği kuramamışlardır. Partilerin iç organizasyonu, inanç sistemi ve iktidar yapısı demokratik uygulamaya, şeffaflığa ve hesap verebilirliğe elverişli olmamıştır. (Khazen 2003: 606). Aşağıda tablolar halinde verilen partiler, kapsamlı olmamakla birlikte 1979 yılına kadar olan Lübnan'daki başlıca siyasi grupları kapsamaktadır. Çeşitli taraflarla yapılan dış bağlantılar ve iş birlikleri, dönemin koşulları içerisinde atıf yapılan arşiv kaynağının yorumuna dayanmaktadır (FCO 1979: 14/1):

A. Lübnan Ulusal Hareketi (LNM) partileri (El hâraka el Vatan el Lubnan³)

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Al Hizb Al Taqaddumi Al İştiraki	İlerici Sosyalist Partisi (PSP)	Walid Jumblatt (Taufiq Sultan)	Dürzi Partisi	Muhtelif. Irak yardımlarını kabul etmiştir.
Al Hizb Al Shio'ı Al Lübnani	Lübnan Komünist Partisi (LCP)	Nicholas Shawi Georges Hawi Karim Merowe		Rusya
Mınathamat Al 'Amal Al Shio'u'l	Komünist Eylem Örgütü	Muhsin İbrahim Fawaz Tarabulsi		DFLP (Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesi) ile yakın ilişki içerisinde olmuştur.
Al Hizb Al Amal Al İştiraki Al Arabi Fi Lübnan	Arap Sosyalist Eylem Partisi	(George Habbash) Murşid Şibbu (Şuf bölgesinden Sunni Müslüman)	Küçük ve gizli aşırı sol partiler. Filistin ve Şii bağlantıları.	PFLP Popüler Filistin Kurtuluş cephesi ile Müttefik, Devrimci Sosyalist Hareket olarak anılan gruplarla yakın ilişki içerisinde olmuştur.

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
	Popüler Sosyalist Devrimci Parti [Sosyalist Eylem Hareketi]			
Hizb Al Ba'ath Al İştiraki Al 'Arabi	Arap Sosyalist Baas Partisi	Dr. Abdul Mâjüd Rafî'î		Irak
Al Hizb Al Suri Al Qawmi Al İjtima'ı	Suriye Ulusal Sosyal Partisi (SNSP)	Abdullah Sa'adeh İna'am Raad	Mezhep dışı.Faşist kökenleri var. "Büyük Suriye'ye" inanıyor.	Suriye
Harakat Al Nassrın Al Müstaqıllın	Bağımsız Nasırcı Hareketi (Mürabıtun)	İbrahim Qulailat Dr. Samir Sabbagh Samir Subh	"Nasırist"	Libya Irak
Al Ittihad Al İshtrake Al 'Arabi - Al Tanhim Al Nassri	Arap Toplumsal Birliği Nasırcı Örgütü	Kamal Yunis Muhammad Kabbani Khalil Al Khalil 'Abd Al Rahım Mırad	Nasırist (Beyrut ta Ayn al Mreisse bölgesi)	Libya

- 3- LNM, Kamal Canbolat tarafından oluşturulan bir Müslüman-sol ittifakıdır. LNM, 1976 yılı ortalarındaki Lübnan iç savaşında Suriye'nin müdahalesinin karşısında olmuştur. Kamal Canbolat'ın ölümünden sonra, başkanlık görevi boş kalmıştır LNM, Muhsin İbrahim'in Genel Sekreter olduğu merkezi bir siyasi komiteye sahip olmuştur. Ayrıca Usame Fakhouri'nin sözcü olduğu Beyrut için bir siyasi komitesi olmuştur (FCO 1979:14/2).

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Arap Sosyalist Birliği- Arap Birliği	Al İttihad Al Al İştiraki Al 'Arabi (Al Tanhim Al Nasırn Al Afwaj Al Arabia)	Khalil Shehab	Nasırcı (Beyrut'un Zarif bölgesi)	Suriye
Quwat Nassır-Al Tanhim Al Nasırn Fi Lubnan	Nasır Güçleri- Lübnan Nasrist Örgütü	Isam Arab	Nasrist (Beyrut Berbir Hastanesi bölgesi)	Libya
	Nasrist Arap Gençlik Örgütü	Mustafa Tau fiq Sadıq		
Al Tanhim Al Sha'bi Al Nasrı	Popüler Nasrist Örgütü	Mustafa Sa'ad	Nasrist (Sidon)	
Harakat Ansar Al Thawra	Devrim Hareketi Takipçileri	Mustafa Al Turk	Sol Eğilimli (Basta-Tahta Bölgesi)	
	Arap Karşı Cephesi		Sol Eğilimli (Mazra'a Bölgesi)	

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
	Devrim Destek Örgütü	?	Sol (Mazra'a Bölgesi)	Suriye
Hzb Al Barti Al Democrati Al Kurdi Fi Lubnan	Lübnan Kürt Demokratik parti	Riad Jamil Mihü (Geçici Lider, Babası Jamil Mihü bu dönemde Suriye'de)	Sol LNM üyesi	Irak
Munathamat Al Barti Al Kurdi Al Yırsari	Kürt Sol Parti Örgütlenmesi	Salah Badreddin (G.Sekr.) Mustafa Jum'a	Aşırı Sol	PFLP ile ilişki içerisinde olmuştur.
Al Harak Al Lubnania Al Musandı Li Fatah	Lübnan Fetih Destekleme Hareketi	Dr. Usama Fakhury Salim Shatila	Mırabtun ile aynı eğilimde olmuştur.	Kuruluş: 1968

B. Lübnan Ulusal Cephesindeki Taraflar (El Jibha et Kavmiyye⁴)

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
	Çalışan Halk Kuvvetleri Birliği	Kamal Shatila (Ulusal Cephe'nin Genel Sekreteri)	Nasrist Anti Komünist	Suriye
	Arap Sosyalist Baas Partisi	Aşam Qanso	Suriye Şubesi	Suriye
Hizb Al Suri Al Qawmı Al İjtima'ı	Suriye Miliyetçi Sosyal Parti (SNSP-eski adı PPS*)	Isham Mkhairi Yusuf Ashkar		Suriye

4- Lübnan Ulusal Cephesinde yer alan taraflar, Suriye'nin 1976'da Lübnan'a müdahalesini desteklemişlerdir (FCO 1979: 14/2).

5- *Lübnan İç Savaşı'nda PPS, Lübnan'daki Suriye müdahalesi konusunda ikiye ayrılmıştır. Partinin nasıl örgütlenmesi gerektiği konusunda anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Parti, LNM ile bağlantılarını koruduğunu ilan etmesine rağmen Ulusal Cephenin karşısında olduğu kesinlik kazanmamıştır.

C. Lübnan Cephesi içindeki kuruluşlar (El Jibha el Lubnaniyye⁶)

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Hizb Al Ahrar	Ulusal Liberal Parti	Camille Chamoun Dany Chamoun Dory Chamoun	Sağ	Lübnan göçmen toplulukları
An Numr	Kaplanlar		Milis	Geçmişte Suudi Arabistan ve Ürdün ile iyi ilişkiler içerisinde olmuştur.
Hizb Al Kata'ib Al Lubnania	Falanjist Parti	Sheikh Pierre Gemayel Beshir Gemayel Amin Gemayel	Faşist kökenli Sağ	Muhtelif, Amerikan Lübnan Birliği (ALB) dâhil. İsrail
Al Tanzim	Organizasyon	Georges Adwan	Rahip, Mânastır ve Mârûnî Birliği	Kata'ib ve NLP ile yakın ilişki içerisinde olmuştur.
Huras Al 'Arz	Sedir Muhafızları	Etienne Saqr (Abu Arz)	Aşırı Sağ	

D. Lübnan Cephesi'nden ayrılan gruplar⁷

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
	Ulusal Kuzey Karşı Partisi(?)	Tony Franjeh	Mârûnî Lübnan'ın kuzeyinde Franjeh'e bağlı Franjeh milis	
Al Mârada	Devler		Franjeh'in milisleri	

E. Diğer Gruplar

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Al Tajammu' Al İslami	İslami Gruplar (veya Dernek)	Sa'ım Salam Shafiq Wazzan Takieedin Solh Nasib Berbir Rashid Solh	Müslüman Sağ	Suudi Arabistan
Hâraka Ruwwad Al İslah	Reform Hareketi Öncüleri	Tamam Salam	Müslüman, Sağ, Eski Başbakan Sa'ib Salam'ın takipçileri	Suudi Arabistan (?)
Al Hizb Al İshiraki Al Demokrati	Demokratik Sosyalist Parti	Kâmil As'ad (Meclis Başkanı)	Güney Lübnan, Bekaa ve Beyrut'taki Şii gruplar	

6- Lübnan İç Savaşı sırasında LNM/Filistin ittifakına karşı savaşan sağcı ve ağırlıklı olarak Hristiyan parti gruplarından oluşmuştur. (FCO 1979: 14/3).

7- Franjeh'in takipçileri, herhangi bir resmi kolektif isimle anılmamıştır. Lübnan Cephesi eski üyesi olan Franjeh, 1978 yılına kadar LF ile yollarını ayırırken nihai kopukluk, 1978 yılının haziran ayında Ehd-den'deki oğlu Tony'nin öldürülmesinden sonra meydana gelmiştir. Asad ailesine yakın olan Franjeh, Suriyelilere daha yakın bir müttefik olmuştur (FCO 1979: 14/9).

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Jibhat Al Muhafazat 'Ala Al Janoub	Güney'i Koruma Cephesi	Muhammad Safieddin Sa'ıd Fawaz 'Ali	Şii grubu, 1997'de İsrail'in Güney Lübnan'ı işgalinden sonra kurulmuştur.	
Al Tajamu' Al Niabi Al Lubnani	Lübnan Milletvekilleri Grubu	Kâmil Asa 'd	"Güneyi Korunma Cephesi" Şii Gruplar	
'Amal' Harakat Al Mahrumin	"Umut" Hareketi	Hussein Al Hussein	İmam Müsa Sadr tarafından kurulan Şii yapı	

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Hızb An Najjade	Najade Partisi	Adnan Hâkim (Sahibi Sawt Al 'Uruba)	Beyrut Müslüman Partisi, 1936 kuruldu. Sağcı; Kataib'in Müslüman muadili olması amaçlanmıştır.	
Ulusal Blok	(Yoksullar Partisi)	Raymond E dde	Merkez Sağ	Suriye Karştı
Harakat 24 Tishrin Al Democratia Al İshirakia	24 Ekim Hareketi	Faruq Muqaddam	Sol, (Trablus merkezli); İsmi 1975'te Zghorta'dan Marunilerle savaşırken öldürülen üyelerinden almıştır.	Suriye yanlısı, Libya ve Mısır'dan yardım almıştır. Suriye'nin 1976 müdahalesinden sonra önemi azalmıştır.
Bağımsız Marunî grubu		Shakir Abu Sulaiman	LF'den bağımsız, Marunî milletvekillerinden oluşmuştur.	

F. Ermeni Partileri⁸

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Tashnak	Taşnak	Sözcü: Khatchik Babikian. Parti beşli gizli bir komite tarafından yönetilmiştir.	Ermeni Milliyetçi	ABD'deki Ermeni cemaati, SSCB'nin Ermenistan'ını vatan olarak tanımamıştır.
Hashnak	Hınçak		Ermeni Sol	
Ramqavar	Liberal Demokratik Parti	Prof. Paraanak Tomassian	Sol	

8- 1958 Lübnan İç Savaşının başladığı dönemde meydana gelen parti içi çatışmaların aksine, Lübnan Ermeni cemaatindeki partiler arasında önemli bir fark olmamıştır (FCO 1979:14/12).

G. Kürt Partileri^{9*}

Adı	Tercüme	Lider	Eğilim	Dış Bağlantılar
Hizb Rizkari al kürdi al Lübnani	Lübnan Kürt Rizkari Partisi	Abdulkerim İbrahim	Kürt Milliyetçi-merkez sağ	Suriye'ye yakın. Irak karşıtı. Barzani ailesi ile bağlantılı
Hizb al barti al democrati al kürdi fi Lübnan	Lübnan Demokratik Kürt Partisi	Riad Jamil Mihü	LNM'nin sol üyesi*	Irak
Al Qada el Muwaqqata li Hizb el Barti	Kürdistan Demokrat Partisi	Muhammed Jamil Mihü	Jamil Mihü'nün ikinci oğlu etrafında	
Munatham al barti al Kürdi al yisari	Kürt Sol Partisi	Salah Badreddin Mustafa Juma'a (Genel Sekreter)	LNM'nin radikal sol üyesi	FHKC ile yakın ilişki içerisinde- Ofis: Sabra
Al Hizb al Demokrati al Kurdistani (al Qada al muwaqqata)	Kürdistan Demokrat Partisinin Geçici Komutanlığı		Rizkari Partisinin bağlı olduğu Barzani'ye sadık grup	Lübnan ile sınırlı olmayan genel bir parti

SONUÇ

Lübnan, Lübnan Anayasası olarak dayatılan, mezhep kimliği siyasallaştırılan ve iktidar mücadelesinin etkin bir unsuru haline getirilen bir mezhep sistemiyle yönetilmiştir. Fransızlar, Lübnan'ın siyasi idari idari taksimatında ve seçim yasalarının teşekkülde Lübnan'a uzun yıllar sorun yaratacak bir sistem bırakmıştır. Mezhep sistemin getirdiği dini gruplar arasındaki hassas denge, toplumun parçalanmış doğası ve ekonomisi, Lübnan'ı hem iç hem de dış baskılara duyarlı hale getirmiştir. Cumhurbaşkanlığı, Lübnan rejimindeki en güçlü siyasi kurum olmakla birlikte Cumhurbaşkanlığı, görev süresi boyunca idare üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Cumhurbaşkanı tarafından hükümetin içindeki veya dışındaki hükümet üyelerinin seçimin sonucunu manipüle etmeye yönelik girişimleri, ülkenin Hristiyan ve Müslüman kesimleri arasındaki çatışma için yeterli olmuştur. Lübnan'daki hükümetler, feodal kültür geleneğine

9- * LNM (Lübnan Ulusal Hareketi- Al harake al vataniyye al Lubnaniyye), Lübnan Ulusal Hareketi (LNM), Lübnan'daki iç savaşın ilk yıllarında aktif olan parti ve örgütlerin cephesi olmuştur. LNM, Lübnan'daki Canbolat (Jumblatt) ailesinin önde gelen bir Dürzi lideri olan Kamal Canbolat liderliğinde olmuştur(FCO 1979:14/14).

sahip olduğu için ülkenin servet eşitsizliği ve işsizlik gibi konularda gerekli sosyal ve ekonomik reformları yapmakta yavaş kalmıştır.

Lübnan'daki bütün partiler, sistemin doğası gereği karşıtlıktan beslenmiştir. Lübnan seçimleri bölgesel olaylardan etkilendiği gibi Nasır gibi bölgesel aktörlerden de etkilenmiştir. Arap İsrail Savaşlarına Arap dünyasının karşı politik tavrı, Lübnan'da hissedilmiştir. Aynı şekilde Baas ideolojisinin refleksleri, Lübnan'daki partilerin kampanyalarına ve söylemlerine sirayet etmiştir. Devlet kontrolünün yetersizliği gerçeği, partilere sorumsuz hareket alanı açmıştır. Lübnan'daki seçim yasaları, seçimlerde merkezi bir rol oynamıştır. Savaş öncesi yıllardaki seçim kampanyaları ideolojik rekabet içerisinde olurken, buna karşılık savaş sonrası dönem seçim propagandaları gerçek anlamda mezhep hizbine dönüşmüştür. İç savaş sonrası dönemlerdeki seçimler, Suriyeli seçkinlerin mezhepçiliği yeniden üretmek ve kontrol etme anlayışının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

A. Arşivler

USA FOIA General Central Intelligence Agency Records

Lebanon Handbook(1971). CIA-RDP79-00891A001000030001-9.

UK Foreign and Commonwealth Office (FCO)

FCO (1979). 93-1999.

B. Kaynak Eser ve İncelemeler

BASSEL, F. Salloukh, Rabie Barakat-vd (2015). *Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*, London: Pluto Press.

EL KHAZEN, Farid (2003). “Political Parties in Postwar Lebanon: Parties in Search of Partisans”, *Middle East Journal*, 57: 4, 605-624.

GASPARD, T.K. (2003). *Political economy of Lebanon, 1948-2002: The limits of laissez-faire*, Boston: Brill.

HARRIS, William (2014). *Lebanon: A History, 600- 2011*, Oso: Oxford University Press.

HESS. Jr., Clyde G.ve Herbert L. Bodman, Jr. (1954). “Confessionalism and Feudality in Lebanese Politics”, *Middle East Journal*, 8:1, 10-26.

HOURANI, H., Naaman, I.-vd. (1998). “Perspectives on Elections from the Arab World”, *Middle East Report*, (209), 30-40.

HUDSON, Michael C. (1966). “The Electoral Process and Political Development in Lebanon”, *Middle East Journal*, 20:2, 173-186.

KINGSTON, Paul W.T. (2013). *Reproducing Sectarianism: Advocacy Networks and the Politics of Civil Society in Postwar Lebanon*, Albany: State University of New York Press.

MAKTABI, Rania (1999). “The Lebanese Census of 1932 Revisited. Who Are the Lebanese?”, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 26:2, 219-241.

MICHAEL, Suleiman W. (1967). “The Role of Political Parties in a Confessional Democracy: The Lebanese Case”, *The Western Political Quarterly*, 20:3, 682-693.

NAJEM, Tom (2012). *Lebanon: The Politics of a Penetrated Society*, New York: Routledge.

NIR, Omri (2004). “The Shi’ites during the 1958 Lebanese Crisis”, *Middle Eastern Studies*, 40:6, 109-129.

ÖZALPER, Mehmet (2017). “Birinci Meclis’te Muş Milletvekilleri ve Faaliyetleri (1920-1923)”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3:13, 2015, s.512-.528.

SALÎBÎ, Kamal (1966). “Lebanon under Fuad Chehab 1958-1964”, *Middle Eastern Studies*, 2:3, 211-226.

STOCKER, James R. (2016). *Spheres of Intervention: US Foreign Policy and the Collapse of Lebanon, 1967–1976*, Ithaca: Cornell University Press.

TRABOULSI, Fawwaz(2007). *History of Modern Lebanon*, London: Pluto Press.

ZAMIR, Meir (1980). “The Lebanese Presidential Elections of 1970 and Their Impact on the Civil War of 1975- 1976”, *Middle Eastern Studies*, 16: 1, 49-70.

ZIADÉH, Nicola A. (1960). “The Lebanese Elections, 1960”, *Middle East Journal*, 14:4, 367-381.

ZUWIYYA, Jalal. (1972). *The Parliamentary Election of Lebanon 1968*, Leiden: Brill.

Meral HAKMAN

KLASİK DÖNEM YUNAN HEYKELTIRAŞLIĞINDA KEDER VE YAS

Erdem UÇAR

DEDE KORKUT ANLATMALARINDAKİ BAN ÜZERİNE

Ünal DEMİRER - Esra SAYIN

KİBYRA'DAN EKİNSU İON KYMATİONLU DOR BAŞLIKLARI

Mehmet ÇELİK

LÜBNAN'DAKİ SEÇİM SİSTEMİ VE PARTİLER

Fatih PEKOL

XVI. YÜZYILDA SAFEVİLER'DE TARİH YAZICILIĞI VE BU DÖNEMDE YAZILMIŞ KRONİKLER

Sait YILDIRIM

MEDYA VE ÇOCUĞA YÖNELİK İSTİSMAR

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187
ISSN 2587-2001

9 772587 200005